

Thierry Demaizière & Alban Teurlai, **Lourdes**
Frankrijk, 2019, 95 minuten (documentaire)

‘Voor mij is Lourdes een manier om mezelf te overstijgen. Om samen met de anderen mezelf te laten zien. Te zeggen: we zijn misvormd, we zijn ziek en we hebben de grootste moeite te doen wat anderen met gemak doen. We hopen in leven te blijven op de meest waardige manier.’ In de documentaire *Lourdes* tonen de makers een hartbrekend portret van mensen wier hoop op een gezond ‘normaal’ leven de bodem is ingeslagen. Hun laatste hoop is gevestigd op een wonder. Ze hopen dat dit wonder zich kan voltrekken in Lourdes, het bedevaartsoord in de Franse Pyreneeën. In dit inmiddels goed georganiseerde heiligdom verscheen in 1850 de maagd Maria aan de veertienjarige Bernadette Soubirous. Jaarlijks reizen miljoenen er ‘s zomers naar toe om te bidden. Ze smeken God, Jezus en Maria om dit wonder – meestal tevergeefs. Maar toch gebeurt er iets anders dat net zo belangrijk is. Of nog belangrijker. Wat er en hoe dit gebeurt, zien we in de verhalen en portretten van de bedevaartgangers in de documentaire.

We zien de achtjarige Jean-Baptiste die samen met zijn vader Patrick bidt om genezing van zijn tweejarig broertje Augustin dat binnenkort zal sterven. Vader bidt ook om kracht om dit verlies te kunnen accepteren. We zien een wanhopige tiener met een huidprobleem die ten einde raad is omdat ze op school gepest wordt. Er zijn zigeuners en prostituees die zich uitgekotst voelen door de samenleving die hun leefstijl veroordeelt. Er is een man die moet communiceren via het aanwijzen van letters op een papieren alfabet; hij raakte na twee zelfmoordpogingen zijn spraakvermogen kwijt. We volgen een ouderpaar met de veertigjarige Cedric, die als kleuter door een ongeluk op straat zwaargewond raakte toen zijn ouders even niet op hem letten. Hij mist nu een hersenhelft en moet verzorgd worden als een kind. Al deze zieke, invalide en getraumatiseerde mensen worden op een prachtige manier in beeld gebracht als zij hun verhaal vertellen en zich overgeven aan gebed en zang, vol existentiële nood.

Mooi wordt ook de gevarieerdheid van motieven van de bedevaartgangers weergegeven. Sommigen begrijpen verstandelijk niet wat er gaande is, doordat ze te misvormd en gehandicapt zijn. Toch ervaren ze de geladen atmosfeer intuïtief als bijzonder. Anderen reflecteren bewust op hun benarde situatie. De meesten komen ieder jaar terug. Ze zien er het hele jaar naar uit, sparen ervoor en zetten er belangrijke dingen voor opzij; voor hen is dit het hoogtepunt van het jaar. Ze ervaren hier de bekrachtiging van hun geloof dat hen ondersteuning biedt in moeilijke levensomstandigheden.

Het ligt voor de hand dat in Lourdes spirituele krachten vooral worden gepersonifieerd als God, Jezus en Maria. Toch zijn het niet alleen de godsdienst en de godsdienst oefeningen die de spirituele sfeer tot stand brengen. De bezoekers ont-

moeten oude bekenden, zij ontvangen uiterst liefdevolle zorg en aandacht van vrijwilligers en zorgverleners. Er is ruimte voor feest en humor. Zo wordt de veertigjarige Cedric tussen twee hulpverleners heen en weer geschud op de maat van dansmuziek. Hij kust de arm van een van hen. Er is aanraking, er is plezier. Daardoor ervaren deze mensen direct heelheid, kracht, acceptatie, verbondenheid en samenzijn. Ze mogen er, als mens, zijn. In de samenleving daarbuiten – die op succes, gezondheid en winnen gericht is – tellen ze vaak niet volwaardig mee. Ze worden als hinderlijk of afschrikwekkend ervaren. Dan liggen vereenzaming en verlies van eigenwaarde op de loer.

Na het zien van de documentaire besef je hoe goed en belangrijk het voor veel mensen is dat Lourdes bestaat. Uit het verblijf daar putten ze geloof, kracht en inspiratie, men ervaart het leven als draaglijker. Daarnaast zou het wenselijk zijn als zieken, invaliden en sociaal-getraumatiseerden het hele jaar door een minder eenzaam bestaan zouden hebben. Je wordt je scherp bewust van hun maatschappelijke uitzonderingspositie. Het feit dat er gebrek aan maatschappelijke saamhorigheid is, maakt het werk van geestelijke verzorgers extra belangrijk. Zij kunnen het vermogen van mensen activeren om zichzelf te aanvaarden, te waarderen en te overstijgen, zodat ziekte niet meer het enige innerlijke oriëntatiepunt in hun leven is.

I. Brouwer was voorheen docente aan de Universiteit voor Humanistiek te Utrecht. E-mail: ibrouwer@ziggo.nl.

Marieke Sillevs Smitt, *Provocatief pastoraat. Liefde, humor, uitdaging*

Middelburg, Skandalon, 2021
ISBN 978 94 93220 09 6

In het boek *Provocatief pastoraat* prikkelt Marieke Sillevs Smitt (2021) de lezer tot het ontwikkelen van een provocatieve basishouding. Ze put daarbij uit haar ervaringen als buurtpastor en inzichten uit contextueel pastoraat en provocatief coa-

chen. ‘Het provocatief coachen leerde mij hoe juist bij de meest serieuze problemen speelsheid en humor helpend kunnen zijn. De relatie, dat wat er gebeurt tussen mensen los van de inhoud van wat er gezegd wordt, werd daarnaast voortdurend serieus genomen, maar totaal niet ernstig’ (p. 12). Kenmerkend voor de provocatieve basishouding is dat deze zowel liefdevol als humoristisch en uitdagend is, zo stelt de auteur in het eerste hoofdstuk. De volgende hoofdstukken besteden aandacht aan de pastor die eigen doelen loslaat, emotioneel eerlijk is en een provocatieve associatie inzet in het contact. Dat laatste houdt onder andere in dat een zorgverlener vergroting en overdrijving toepast; tegelijkertijd fungeert de pastor daarbij als spiegel.

Een treffend voorbeeld is het contact van Sillevs Smitt met een stagiaire. Deze biecht haar op dat hij in een criminele jongerengroep heeft gezeten die handelde in drugs. “‘Heb ik weer, zit ik met een gedeserteerde drugsdealer als stagiair!’ had ik kunnen zeggen. Een provocatieve associatie is naast persoonlijk uitdagend ook nog grappig. Het grappige effect van de spiegel wordt allereerst bereikt doordat je met liefde aan de negatieve kant van je associatie gaat zitten. Een provocatief pastor is niet bang om iemand daarmee te kwetsen, want alle negatieve labels worden aangereikt met een warme lach. Hierdoor is de boodschap misschien negatief, maar de metaboodschap is door de warmte en de lichtheid van de humor altijd positief: ik accepteer jou, hoe je ook bent, ik sta achter je’ (p. 52).

In het vijfde hoofdstuk richt de auteur zich op de inhoud van provocatief pastoraat, waarbij de vraag centraal staat: wat is het probleem? Sillevs Smitts reactie daarop is: ‘De dienst van pastorale aandacht wordt provocatief wanneer de pastor de persoon in kwestie wel volledig accepteert, maar het probleem dat hij of zij ervaart niet als zodanig! Voor de provocatieve pastor horen problemen bij het leven, het leven is goed bekeken één groot probleem’ (p. 56). Even verderop licht ze dit nader toe: ‘De provocatieve pastor kan met haar interventies mensen bijstaan in het leren accepteren van hoe het leven nou eenmaal is ... of de persoon in kwestie zo